

MINISTARSTVO PRAVDE
Odeljenje zatvorske administracije

**Povelja o pravima
i obavezama zatvorenika i
interniranih**

(Lingua Slava)

Ukaz ministra pravde od 5. decembra 2012.

Ukazom ministra pravde od 5. decembra 2012. godine, odredjen je sadržaj "Povelje o pravima i obavezama zatvorenika i interniranih" na osnovu čl. 69. stav 2. Ukaza Predsednika republike br. 230 od 30. juna 2000. godine (Pravilnik o regulisanju zatvora i o merama oduzimanja i ograničavanja slobode) po izmenama odredjenim Ukazom Predsednika republike br. 136. od 5. juna 2012. godine.

SADRŽAJ

Povelja o pravima i obavezama zatvorenika i interniranih	str.	5
Glosar (Prilog 1)	str.	23
Izvori zatvorskog prava (Prilog 2)	str.	45

Povelja o pravima i obavezama zatvorenika i interniranih

Povelja o pravima i obavezama zatvorenika i interniranih je predvidjena Pravilnikom o regulisanju zatvora i o merama oduzimanja i ograničavanja slobode. Primerak Povelje se daje svakom zatvoreniku i interniranom - tokom prvog razgovora sa direktorom ili sda zatvorskim radnikom u momentu njegovog ulaska u zatvorsku ustanovu - kako bi mu se omogućilo bolje vršenje njegovih prava i osigurala veća svest o pravilima koje čine život u zatvorskom kontekstu. Da bi se omogućilo i njihovim prodicama da se upoznaju sa dokumentom, Povelja je objavljena na internet sajtu <http://www.giustizia.it>, a kopija iste je dostupna u svakoj sali za razgovore, u svakoj zatvorskoj ustanovi. Osim Povelje, zatvoreniku se predaju i zvodi iz Zakona br. 354 od 26. jula 1975. godine (Pravila o zatvorskom režimu i o vršenju mera oduzimanja i ograničavanja slobode), Ukaz Predsednika republike br. 230 od 30. juna 2000. godine (Pravilnik o regulisanju zatvora i o merama oduzimanja i ograničavanja slobode), Unutrašnji pravilnik zatvorske ustanove i druge odredbe, pa i one nadnacionalne, vezane za prava i obaveze zatvorenika i interniranog, za disciplinu i zatvorski tretman, medju kojima i Evropska konvencija o zaštiti prava čoveka i njegovih osnovnih

prava. Istovremeno, zatvorenik biva obavešten i gde može da konsultuje integralne tekstove ovih normativa.

Dolazak sa slobode.

Prijem u zatvorski institut je u nadležnosti zatvorske policije pri nadležnom Prijemnom odeljenju. Zatvorenik ima pravo da obavesti članove svoje porodice, kako u slučaju da dolazi sa slobode, ili iz neke druge zatvorske ustanove. Zatvorenik ima pravo da imenuje jednog o dva advokata odbrane od poverenja (ako to ne može, sudija mu određuje advokata odbrane po službenoj dužnosti). Osim toga, sem u slučaju da to zabrani sudska vlast u momentu hapšenja (što ne može biti duže od 5 dana), zatvorenik ima pravo da razgovara sa vlastitim advokatom odbrane, već od momenta stupanja u zatvorsku ustanovu i tokom svog vremena boravka, u određenom vremenu i po određenim pravilima, na prethodni zahtev upućen preko Prijemnog odeljenja. Zatvoreniku se uzimaju otisci prstiju, podvrgava se pretresu i mora da preda novac, sat, kaiš i vredne predmete. Mora i da prodje lekarski pregled i razgovor sa psihologom, tokom kojih može da predoči eventualne zdravstvene smetnje, ovisnosti, alergije i potrebu za lekovima. Može da zahteva odvojen život od ostalih zatvorenika zbog zaštite svog fizičkog integriteta.

Svakodnevni život:

Zatvorske ustanove moraju da raspolažu prostorijama za potrebe privatnog života i prostorije za održavanje

društvenih aktivnosti, oni moraju da budu dovoljno prostrane, provetrene i zagrejane i da raspolažu zasebnim sanitarnim prostorijama, kupatilima. zatvorenik ima pravo da prima donji veš, veš i odeću; mora da brine o čistoći svoje celije i svoje osobe. Obezbedjena mu je mogućnost za tuširanje i redovno brijanje i šišanje. Svaki zatvorenik i internirac ima **pravo da bude na otvorenom prostoru** najmanje dva sata dnevno ili, pod odredjenim zatvorskim režimima, kraće vreme koje ne može biti manje od sat vremena. Zatvorenik i internirac ima **pravo na zdravu ishranu** i prilagodjenu njegovim potrebama. Ima pravo na tri obroka dnevno, posluženim u vreme odredjeno unutrašnjim pravilima ustanove. Ima pravo da raspolaže pijaćom vodom i da koristi, uz poštovanje pravila bezbednosti, rešo za ličnu upotrebu. Takodje mu je dozvoljena kupovina, o vlastitom trošku, prehrambenih proizvoda i svega što mu je potrebno (takozvani "dodatak") i zagarantovano mu je pravo da prima spolja sličnu robu u paketima, ali u okvirima prethodno zacrtane težine. Predstavnici zatvorenika kontrolišu kako pripremanje hrante, tako i cene artikala koji se prodaju u okviru zatvorske ustanove. Zaštićeno je **pravo na zdravlje** i usluge prevencije, dijagnoze, lečenja i rehabilitacije, predviđene u esencijalnim i pravednim nivoima lekarske službe. Usluge koje se pružaju unutar svake zatvorske ustanove odredjeni su Poveljom o sanitarnim uslugama za zatvorenike i internirane. Prizanto je **pravo na obavljanje vlastitih verskih obreda**,

na duhovnu pomoć zatvorskog katoličkog kapelana i na prisustvovanje verskim obredima u katoličkim kapelama ili u prostorijama namenjenim za nekatoličke obrede.

Pravila ponašanja:

Zatvorenik je obavezan da poštuje pravila života u ustanovi i posebna uputstva personala zatvorske policije. Kršenje discipline (u koju spada i nemar u održavanju čistoće i reda, dobrovojno nevršenje radne obaveze, držanje i trgovanje nedozvoljenim predmetima, novcem i predmetima koji mogu da nanesu povrede, obmanjujuće komuniciranje izvan ili unutar zatvora, zaplašivanje i maltretiranje, kašnjenje povratka u zatvor i sve druge radnje koje zakon predviđa kao krivično delo) kažnjavaju se - upozorenjem, opomenom, isključenjem iz rekreativnih aktivnosti i sporta (maksimalno do deset dana), izolacijom tokom boravka na otvorenom vazduhu (ne više od deset dana) i isključenjem iz zajedničkih aktivnosti (do najviše petnaest dana). Zatvorenik ima **pravo da ne bude podvrgnut fizičkoj prisili u disciplinske svrhe (kao što je stavljanje lisica)** i može da podnese žalbu sudiji za nadzor u pogledu načina sprovodjenja disiplinske vlasti. Uošteno, on može da podnese žalbu sudiji za nadzor kako bi mu bila ispoštovana zakonom zagarantovana prava u zatvorskim uslovima, i može da se obrati za svaki oblik pritužbe direktoru ustanove, inspektorima, Ministru pravde, sudiji za nadzor, pravosudnim i zdravstvenim

organima prilikom vizite ustanove, Predsedniku regiona i Predsedniku države.

Školovanje i kulturne, sportske i rekreativne aktivnosti:

U zatvorskim ustanovama se održavaju školski kursevi na nivou obavezognog školovanja i srednje škole. Zatvorenici mogu da primaju dnevnu pomoćm, u meri odredjenoj ministarskim ukazom, za pohadjanje srednje škole. Zatvorenicima koji pohadjaju srednju školu ili fakultet i koji su položili sve ispite za svaku godinu, biće nadoknadjeni, ukoliko se nalaze u slabom materijalnom stanju, troškovi za obaveznu školsku takstu, doprinos za školu i za knjige, osim što će dobiti nagradu za uspeh. Zatvorenicima koji su se posebno istakli u učenju i u profesionalnom obučavanju, biće uručene nadoknade. Takodje je predvidjena mogućnost privatnog učenja za dobijanje diplome srednje škole i fakulteta. Zatvori raspolažu bibliotekom, u čijem upravljanju učestvuju i sami zatvorenici. Pristup biblioteci je regulisan za svako zatvorsko odeljenje i moguć je u danima i u vremenu odredjenom unutrašnjim pravilnikom ustanove. U zatvoru se organizuju kulturne, sportske i rekreativne manifestacije koje čine sastavni deo vaspitnog tretmana. Organizacija istih je poverena komisiji koju čine direktor, jedan ili više vaspitača, jednog ili više socijalnih radnika i predstavnika zatvorenika. Za učešće na kursevima i u drugim aktivnostima, dovoljan je pismeni zahtev. Tokom

boravka na otvorenom, zatvorenicima je dozvoljeno obavljanje sportskih aktivnosti.

Rad:

Rad je jedan od osnovnih elemenata zatvorskog tretmana. Optuženi zatvorenici mogu da učestvuju, na vlastiti zahtev, u radnim aktivnostima, kako unutar zatvorske ustanove (kuvar, frizer, magpcioner,...), tako i izvan iste. Rad izvan zatvorske ustanove predstavlja način izvršenja kazne: za osudjene za obična krivična dela primjenjuje se bez ikakvog ograničenja, za osudjene na kaznu zatvora za posebna krivična dela, može se primeniti tek nakon izdržavanja 1/3 kazne, dok je za osudjene na doživotnu robiju primenljiva tek nakon izdržanih najmanje 10 godina kazne. Sudija za nadzor odobrava meru direktora ustanove i određuje odredbe kojih se mora pridržavati. Osudjeni i internirani kojima je odredjena mera bezbednosti zatvora na poljoprivredim dobrima i u radnim kućama, obavezni su da obavljaju radne aktivnosti. Nadoknada za njihov rad odredjena je da ne može biti manja od dve trećine nadoknade predviđene za tu vrstu posla kolektivnim ugovorima o radu.

Nadoknade:

Zatvorenici i internirani koji su se posebno istakli u radu, učenju, u pružanju pomoći drugima ili nekim drugim zaslugama, biće nagradjeni pohvalom direktora ustanove ili predlogom - koji formuliše disciplinski savet - da mu se

dopusti pomilovanje, uslovna sloboda, prevremeno ukidanje mere bezbednosti, ili da mu se dopuste druge pogodnosti.

Prebacivanje u drugu zatvorsku ustanovu:

Mere prebacivaja moraju se uputiti, preko direktora zatvorske ustanove, Regionalnoj direkciji, u slučaju kada se radi o prebacivanju u drugu zatvorsku ustanovu na istoj administrativnoj teritoriji, odnosno Odseku za zatvorsku administraciju Ministarstva pravde, kada se radi o prebacivanju u drugi zatvor koji se nalazi izvan iste. Prednost ima pravilo da se zatvorenici smeštaju u ustanovu najbližu mestu stanovanja njihove porodice. Zatvorenici imaju prava da ne budu prebačeni u drugu zatvorsku ustanovu po službenoj dužnosti, sem u slučaju teških i potvrđenih razloga bezbednosti, zbog potreba ustanove i iz pravosudnih razloga.

Uštedjevina i upravljanje ekonomskim odnosima sa institucijama:

Zabranjeno je držanje novca; sume novca kojima zatvorenik raspolaže u momentu prijema u zatvorsku ustanovu i one koje kasnije prima putem poštanske uplatnice ili deponovanjem novca u portirnici (uštedjevina), deponuju se i mogu slobodno biti stavljene na raspolaganje zatvoreniku radi kupovine artikala, za prepisku ili za telefonske komunikacije. Zatvorenik je obavezan da plaća troškove izdržavanja, koji podrazumevaju cenu obroka i upotrebu sredstava za

ličnu upotrebu stavljenih na raspolaganje od strane zatvorske uprave (madraci, čaršavi, tanjiri, escajg, i sl). Na molbu zatvorenika, sudija za nadzor može da odredi oslobođanje od takve obaveze u slučaju teškog materijalnog stanja zatvorenika, ukoliko je zainteresovani pokazao dobro ponašanje.

Odnosi sa spoljnim društvom:

Zatvorenici i internirani imaju pravo na **neposredne susrete** sa članovima porodica ili sa drugim osobama (kada za to postoje razumljivi razlozi), osim što to pravo ima u pogledu svog advokata odbrane i sa garantom prava zatvorenika. Tokom razgovora, koji se obavljaju u posebnim prostorijama bez ikakve barijere i pod vizivnim nadzorom, ali ne i audio nadzorom personala zatvorske policije, zatvorenik mora korektno da se ponaša; u suprotnom, može da bude isključen iz susreta. Svaki zatvorenik u redovnom režimu, ima pravo na šest mesečnih susreta, svaki od najviše sat vremena i sa ne više od po 3 osobe po susretu. Zatvorenik takođe ima pravo na **telefonske razgovore** sa članovima svoje porodice, bračne i vanbračne, a u posebnim okolnostima (iz utvrđenih razloga) i sa drugim osobama; takvi razgovori su dopušteni jednom sedmično, u trajanju od najviše 10 minuta svaki, a takođe i pri vraćanju u ustanaovu sa dopusta ili odsustva. Troškove sam snosi. Restriktivnije mere su predviđene za zatvorenike pod specijalnim zatvorskim režimom. Zahtev se upućuje, za optužene, pravosudnim organima koji vode postupak; za

osudjene (i u slučaju prvostepene presude) i za internirane, međutim, zahtev se podnosi direktoru ustanove.

Pošta se može primati u zatvoru bez ograničenja za zatvorenike u običnom zatvorskem režimu; za onu koju upućuje zatvorenik svom advokatu odbrane, ili članovima Parlamenta, diplomatskim ili konzularnim predstavništвима zemље porekla, organima za zaštitu ljudskih prava, ne postoji ikakvo ograničenje. Svaki zatvorenik može da primi četiri mesečna paketa čija težina ne prelazi 20 kg, kako prilikom susreta, tako ukoliko su poslati poštom, pod uslovom da, petnaest dana pre prijema paketa, zatvorenik nije uživao mogućnost neposrednog susreta. Zagarantovana je komunikacija zatvorenika sa članovima svoje **porodice**. Članovimi porodice moraju se obavestiti o premeštanju zatvorenika u drugu zatvorskiju ustanovu. Zatvorenik ima pravo da odredi članove porodice za koje želi da budu na vreme obavešteni u slučaju smrti ili teške bolesti i od kojih želi da dobije takve vesti. Zatvorenici i internirani imaju pravo na glasanje prilikom izbora, na posebnom glasačkom mestu, o čemu treba da prethodno izraze volju Gradonačelniku opštine na kojoj se nalazi sedište instituta, pre trećeg dana koji prethodi izborima. Dozvoljena je upotreba vlastitog radio aparata, kao i kompjutera i dvd čitača, za potrebe učenja ili rada.

Mere nagradjivanja:

Dopusti: Dopusti su integralni deo programa tretmana, jer dopuštaju negovanje interesovanja u sferi emocija, kulture i informisanja. Nagradni dopust osudjenima koji ne rezultiraju društveno opasni određuje sudija za nadzor, ukoliko su se ispravno ponašali i već izdržali značajan deo zatvorske kazne. Nagradni dopusti ne mogu biti duži od 15 dana i ne mogu trajati duže od ukupno 45 dana u godini. Odredjena su stroga ograničenja i isključenja u pogledu dozvole dopusta osudjenima za teška krivična dela, ili beguncima iz zatvora, ili zbog ukidanja neke alternativne mere. U slučaju neposrednje životne pretnje članu porodice ili vanbračnom supružniku, sudija koji vodi postupak ili sudija za nadzor, može da odredi optuženima, osudjenima i interniranim da mogu da odu u posetu bolesniku. Zatvorenik koji se, bez opravdanog razloga, ne vrati u zatvorsknu ustanovu po isteku roka dopusta, kažnjava se disciplinski ukoliko se odsustvo produži preko 3 sata, a manje od 12; u svakom drugom slučaju, kažnjava se kao pokušaj krivičnog dela bekstva. U slučaju odbijanja molbe za dopust, osudjenik može u najkraćem roku da podnese žalbu na odluku.

Prevremeno puštanje na slobodu: Sudija za nadzor može da odredi zatvoreniku koji je već osudjen prevremeno puštanje na slobodu, koja se sastoji u smanjenju kazne zatvora za 45 dana na svakih 6 meseci izdržane kazne. Beneficija prevremenog puštanja na slobodu se daje samo onima koji su se regularno ponašali

i učestvovali u aktivnostima posmatranja i tretmana. Dozvoljava se i za zatvorski period tokom primene mere bezbednosti i tokom kućnog pritvora. Može biti odredjeno, pod istim uslovima, i u vezi sa merom probnog poveravanja službi za socijalno staranje. Protiv odluke sudske za nadzor, moguće je podneti obrazloženu žalbu Sudu za nadzor, u roku od 10 dana od dana dostave odluke o odbijanju mere.

Mere alternativne zatvorskoj meri:

Probno poveravanje službi za socijalno staranje:

Ukoliko presuda ili preostala zatvorska kazna je manja od tri godine, zatvorenik, na osnovu rezultata posmatranja njegove ličnosti, može da se poveri službi za socijalno staranje tokom preostalog vremena zatvorske kazne, tokom kog će ga pratiti Kancelarija za spoljno izvršenje krivičnih kazni. Molba se podnosi sudiji za nadzor, a meru određuje Sud za nadzor. Takodje, Sud za nadzor, ukoliko ustanovi pozitivan ishod perioda provedenog na poveravanju, kaznu proglašava za okončanu i sa njom sve druge efekte kazne. Ovisnik droge ili alkohola, kome je preostala kazna manja od 6 godina (4 godine za posebne akrivična dela), a kome je u toku program ozdravljenja ili želi takvom programu da se podvrgne (saglasno sa službom za lečenje od ovisnosti od droge pri nadležnoj ambulanti), može da iskoristi olakšicu "terapeutskog" poveravanja. Ova mera poveravanja ne može biti dopuštena više od dva puta.

Kućni zatvor:

Sud za nadzor dopušta kućni pritvor osudjenicima koji su napunili 70 godina života, ukoliko nisu proglašeni za višestruke kriminalce, kriminalce po profesiji ili po naravi i ukoliko se ne radi o višestrukom recidivu. Može da se dopustiti ista mera za kaznu ili za preostali deo kazne kraći od četiri godine, trudnoj ženi, majci ili ocu dece mladje od 10 godina, osobi sa posebnim zdravstvenim tegobama ili starijima od 60 godina starosti (ukoliko invalidi) ili mlađima od 21 godine života; osobi kojoj je kazna ili preostali deo kazne manji od dve godine.

Kućni zatvor u slučaju kazne zatvora ne duže od osamnaest meseci:

Osim gore navedenih slučajeva, zakon predviđa da kazna zatvora ne duža od osamnaest meseci - i u slučaju da se radi o preostalom delu izdržavanja neke duže kazne - može da se izdržava i u kući osudjenog ili na nekom drugom mestu, sem u slučajevima zatvorenika osudjenih za teška krivična dela, o čemu čl. 4 bis Zakona br. 354/75 (vidi glosar). Majci sa decom mlađjom od 10 godina, ukoliko je izdržala trećinu kazne zatvora (15 godina ako je osudjena na doživotnu robiju), može da se dopusti beneficija kućnog zatvora, ukoliko postoji mogućnost da tamo boravi sa svojom decom.

Polusloboda:

Režim poluslobode omogućava osudjenom da provede deo dana izvan zatvorske ustanove za potrebe rada, učenja ili drugih aktivnosti korisnih za njegovo ponovno

uključivanje u društvo. Odredjuje je Sud za nadzor onima koji su:

- podvrgnuti nekoj meri bezbednosti;
- osudjeni na hapšenje ili na zatvorsku kaznu ne dužu od 6 meseci;
- osudjeni na kaznu ne dužu od 6 meseci koji su izdržali polovinu kazne (2/3 u slučaju težih krivičnih dela odredjenih čl. 4 bis, stav 1 Zatvorskog pravilnika);
- osudjeni na doživotnu robiju koji su izdržali 26 godina kazne.

Uslovna sloboda:

Uslovna sloboda se dopušta onima koji su izdržali najmanje 30 meseci zatvorske kazne i, u svakom slučaju, najmanje polovinu izrečene kazne, kada preostali deo kazne nije duži od 5 godina (u slučaju recidiva, namanje 4 godine kazne i ne manje od 3/4; ako se radi o osudjeniku na doživotnu robiju, godine izdržane kazne moraju biti najmanje 26). Za dopuštanje ove beneficije, mora biti ispunjen uslov, da je osudjeni pokazao tokom izdržavanja kazne takvo držanje koje može da opravlja kao bezbednu primenu ove beneficije. Uslovna sloboda podrazumeva i da je osudjeni izvršio sve svoje gradjanske obaveze proistekle iz krivičnog dela za koje je osudjen, sem ukoliko se dokaže nemogućnost da iste izvrši.

Suspendovanje izvršenja kazne zatvora za ovisnike droge i alkohola:

Sud za nadzor može da suspenduje izvršenje kazne za pet godina onome ko treba da izdrži kaznu ili preostali

deo kazne ne duži od 6 godina (4 godine ukoliko osudjen za posebna krivična dela), za krivična dela počinjena u vezi sa stanjem pod uticajem droge/alkohola, a koji se podvrgao, sa pozitivnim rezultatom, terapeutskom i društveno-rehabilitacionom tretmanu, u nekoj javnoj ustanovi ili drugoj predvidjenoj zakonom.

Specijalni zatvorski režimi:

Režim posebnog nadzora:

Režim posebnog nadzora može da naredi Odeljenje za zatvorsku administraciju (na vlastitu inicijativu ili na predlog direktora zatvorske ustanove ili pravosudnog organa, uz pozitivno mišljenje disciplinskog saveta), u vezi sa višeputa ponovljenim agresivnim ponašanjem kršenja reda i bezbednosti unutar zatvorske ustanove. To podrazumeva posebne restrikcije koje se tiču pristupa radnim ili zajedničkim aktivnostima u ustanovi, pismene i telefonske komunikacije, držanja obično dozvoljenih predmeta. Restrikcije ne mogu biti primenjene u oblasti higijene i potreba zdravlja, ishrane, odeće i veša, čitanja knjiga i novina, obavljanja verskih obreda, upotrebe dozvoljenih radio aparata, boravka na otvorenom od najmanje sat vremena dnevno, razgovora sa advokatima odbrane i sa supružnikom, vanbračnim supružnikom, potomcima, roditeljima, braćom i sestrama. Protiv mere Odeljenja za zatvorsku administraciju dozvoljena je žalba Sudu za nadzor koja se podnosi u roku od 10 dana.

Režim za osudjene zbog posebnih krivičnih dela:

Osudjeni i internirani zbog teških krivičnih dela navedenih u čl. 4 bis Zakona br. 354/1975 (vidi glosar), mogu da imaju ne više od četiri neposredna susreta i dva telefonska razgovora mesečno, i podležu restrikcijama dozvole beneficije rada izvan zatvora, učešća u kulturnim i sportskim aktivnostima, dopuštanja nagradnog odsustva i alternativnih mera.

Stalna izolacija:

Dozvoljena je iz zdravstvenih razloga u slučaju zarazne bolesti; može biti odredjena tokom izvršenja kazne isključenja iz vršenja zajedničkih aktivnosti (uz zabranu komunikacije sa drugima), kao i tokom krivičnog istražnog postupka i u postupku prevencije, po potrebama i nahodjenju pravosudnog organa. Zagarantovana je redovna ishrana i upotreba vode, kao i lekarske vizite. Osudjenici u izolaciji, u svakom slučaju, mogu da primaju posete predstavnika političkih, sudske, administrativnih i verskih organa, kako navedeno u čl. 67 Zakona 354/75.

Privremeno suspendovanje redovnih pravila tretmana:

Ministar pravde, u izuzetnim slučajevima pobune i drugih oblika teškog vanrednog stanja, može da suspenduje, u zainteresovanoj zatvorskoj ustanovi ili u nekom njenom delu, primenu redovnih pravila tretmana zatvorenika i interniranih, s ciljem ponovnog zavodjenja reda i bezednosti, a u striktno potrebnom periodu da se taj cilj postigne. Ministar pravde takođe može da suspenduje, u celini ili delimično, primenu redovnih pravila tretmana zatvorenika ili interniranih za krivična

dela počinjena radi terorizma ili subverzivnih dela protiv demokratije, ili za krivična dela udruživanja mafijaškog tipa, prema onima za koje se smatra da su u vezi sa nekom kriminalnom, terorističkom ili subverzivnom organizacijom. Suspenzija se tiče restrikcija potrebnih da se onemoguće kontakti sa kriminalnim organizacijama (samo jedan neposredni susret sa članovima porodice ili vanbračne zajednice, u uslovima audio kontrole i snimanja - izuzev za razgovore sa advokatima odbrane; ograničenje novca i dobara koje prima spolja, suspendovanje predstavljanja, podvrgavanje cenzuri prepiske, ograničavanja boravka na otvorenom); može da traje četiri godine, sa produžetkom na još dve godine. Zatvorenici podvrgnuti specijalnom zatvorskom režimu su smešteni u zasebnom, za njih predvidjenom, delu zatvorske ustanove, ili unutar specijalnih prostorija koje su logistički odvojene od drugog dela ustanove, a čuvaju ih specijalne jedinice zatvorske policije. Protiv ove mere može se uložiti žalba Sudu za nadzor u Rimu, u roku od dvadeset dana od dostavljanja sudske odluke. Zatvorenik i internirani pod režimom 41 bis Zakona 354/1975 (vidi glosar), učestvuje na ročištima sa distance, na način predviđen čl. 146 bis normative primene Zakona o krivičnom postupku.

Zatvorenice trudnice, porodilje i majke sa decom:

Ne može se narediti ne nastaviti mera bezbednosti držanja u zatvoru u pogledu trudnica i majki dece mladje od šest godina, izuzev ukoliko za to postoje izuzetno

značajne potrebe. Izvršenje kazne se odlaže za trudnice i majke dece mladje od godinu dana; takodje se može odložiti i za majke sa decom mlađjom od tri godine; izvršenje sankcije isključenja iz zajedničkih aktivnosti se suspenduje trudnicama i porodiljama do šest meseci i makama koje doje do godinu dana; osudjenicama i interniranim može biti dopuštena nega i pomoć izvana za decu starosti manje od deset godina; zagarantovana je trudnicama i majkama sa decom potrebna usluga lekara specijalista, babica i operatera puerikulture i osudjenice se smeštaju u prilagodjene sprostore.

Zatvorenici stranci:

Zatvorenici stranci imaju pravo da traže da se konzularna predstavništva zemalja njihovog porekla obaveste o njihovim hapšenju, da im se dostavi izvod normative preveden na njihov jezik, da obavljaju telefonske pozive i susrete uz pomoć prevodioca. Imaju pravo na zadovoljavanje vlastitog načina ishrane i verskog i duhovnog života. Zatvorenici stranci osudjeni na kaznu, pa i u slučaju preostale kazne, manje od dve godine, uživaju pravo izručenja u zemlju porekla. Uz krivičnu kaznu, može da bude izrečena i kazna izgona, koja se primenjuje po okončanju izdržavanja zatvorske kazne. U svakom slučaju, ne može biti izvršen izgon zatvorenika kome u zemlji porekla preti opasnost persekucije rasne, političke, verske, u vezi sa polom, jezikom, državljanstvom i sl. Zatvorenik može da zahteva prebacivanje u zemlju porekla da tamo izdrži

kaznu (ukoliko je duža od šest meseci) izrečenu u Italiji; takav zahtev se podnosi Ministarstvu prave Italije, ili, ukoliko se radi o delu predvidjenom kao krivično delo u obe zemlje, Ministarstvu pravde zemlje porekla.

Otpuštanje:

Zatvorenicima i interniranim se pruža posebna pomoć u periodu koji neposredno prethodi njihovom otpuštanju iz zatvorske ustanove, uz intervencije socijalne službe i uz program tretmana usmeren na rešavanje specifičnih problema vezanih za uslove života kojima idu u susret. Otpuštanje se obavlja na dan odredjen posebnom za to predvidjenom merom, sem ukoliko otpuštanju ne sledi neka izrečena mera bezbednosti. U momentu otpuštanja, zainteresovanom se predaje njegov novac i predmeti u njegovom vlasništvu.

PRILOG 1

Glosar

Amnestija

Amnestija gasi krivično delo i prekida izvršenje kazne i svake dodatne kazne za krivična dela za koja je izrečena (čl. 151 Krivičnog zakona i 672 Zakona o krivičnom postupku). Razlikuje se od pomilovanja koje gasi kaznu, ali ne i krivično delo.

Žalbenik

Osoba osudjena u prvostepenom postupku protiv koga se vodi drugostepeni postupak po žalbi.

Kućni pritvor

To je prinudna mera bezbednosti koja se primjenjuje na osumnjičene ili na optužene tokom prethodnog istražnog postupka i tokom krivičnog sudskog postupka. Njeno trajanje zavisi od težine krivičnog dela u postupku i od faze postupka (čl. 284 i 304 ZPP). Kućni pritvor, kao mera bezbednosti, ne treba izjednačavati sa merom kućnog izdržavanja izrečene zatvorske kazne.

Član 4 bis Zakona br. 354 od 26. jula 1975, "Normativa o zatvorskom režimu"

Predviđa specijalni zatvorski režim koji zabranjuje određene beneficije (rad izvan zatvorske ustanove, nagradna odsustva i alternativne mere izdržavanja kazne zatvora) osudjenima za sledeća krivična dela:

- krivična dela počinjena sa ciljem terorističkog i subverzivnog delovanja;
- udruživanja mafijaškog tipa (čl. 416 bis KZ);
- podvrgavanje u ropstvo i trgovina belim robljem (čl. 600, 601, 602 KZ);
- otmica (čl. 630 KZ);
- udruživanje radi izvršenja krivičnih dela sa ciljem šverca duvana (čl. 291 Ukaza Predsednika republike 43/1973);
- udruživanje radi trgovanja narkoticima (čl. 74 Ukaza Predsednika republike 309/1990);
- bilo koje drugo krivično delo počinjeno s ciljem da olakša aktivnosti udruženja mafijaškog tipa, sem ukoliko osudjeni nije saradnik organa pravde i nije više u vezi sa organizovanim kriminalom.

Socijalni asistent

Jeste službenik Ministarstva pravde (ne treba ga mešati sa opštinskim ili zdravstvenim socijalnim radnikom), koji je na čelu Kancelarije za spoljno izvršenje krivične sankcije (UEPE). Održava kontakte sa porodicama zatvorenika i sa lokalnim ustanovama i ima važnu ulogu

u davanjima olakšica i izvršenju zakonom predviđenih beneficija.

Elektronska narukvica

Prilikom određivanja mere kućnog pritvora, sudija može da odredi i proceduru kontrole upotrebom elektronskih sredstava, uz pristanak optuženog (čl. 275 bis ZKP). Pristanak na eventualnu primenu ovih procedura kontrole traži se od osudjenih prilikom ulaska u zatvor (čl. 23 R.E.).

Kassa za novčane kazne

To je ustanova sa statusom pravosudnog organa pri Odseku za zatvorsku administraciju koja finansira programe ponovnog uključivanja u društvo u korist zatvorenika i interniranih i njihovih porodica, kao i gradjevinske projekte zatvorskih struktura, sa ciljem poboljšanja uslova zatvorskog života. Medju sredstvima koje ulaze u Kasu su i prihodi od zatvorskih manufaktura, novčanih kazni i drugih sankcija vezanih za postupak.

Osuđeni (ili definitivni)

Jeste optuženi protiv koga je izrečena neka pravosnažna sudska odluka o kazni.

Društvene kooperativе

To su kooperative regulisane Zakonom 381/1991, koje upravljaju socijalno-zdravstvenim i vaspitnim

aktivnostima i aktivnostima raznih vrsta, usmerenih na uključivanje na tržište rada osoba u nepovoljnem položaju.

Viši sud

Nadležan je za postupke u slučaju krivičnih dela za koje zakon predviđa kaznu doživotne robije ili zatvorsku kaznu ne manju od najviše dvadesetčetiri godine, kao i za sva druga teška krivična dela navedena u čl. 5 ZKP. Viši sud čine dvoje sudija i šest porotnika.

D.A.P. Odsek za zatvorsku administraciju

To je struktura Ministarstva pravde nadležna za radnje vezane za zatvorski sistem.

Zatvorenik

Opšti naziv za osobe podvrgнуте zatvorskom tretmanu, bez preciziranja njenog pravnog statusa.

Oproštaj

Oproštaj gasi, u potpunosti ili delimično, izrečenu kaznu ili je zamjenjuje nekom drugom predviđenom zakonom (čl. 174 KZ i 681 ZKP). To je mera individualnog karaktera, za razliku od pomilovanja koji je opštег karaktera. Molba za oproštaj, koju je potpisao osudjeni ili član njegove porodice ili advokat, upućuje se Predsedniku države preko Ministra pravde. Ako je osudjeni zatvorenik ili intermirani, podnosi se sudiji za

nadzor koji je upućuje Ministru pravde sa svojim obrazloženim mišljenjem.

Optuženi

Osoba protiv koje je pokrenut postupak (čl. 60 ZKP).

Osumnjičeni

Osoba protiv koje se vodi istražni postupak (čl. 347, stav 2, ZKP).

Pomilovanje

Pomilovanje gasi, u potpunosti ili delimično, izrečenu kaznu ili je zamenjuje nekom drugom predvidjenom zakonom (čl. 174 KZ i 627 ZKP). Odredjuje ga sudija koji je izrekao presudu. U slučaju da presuda predviđa primenu mere bezbednosti, eventualne izmene kao posledica pomilovanja su u nadležnosti sudske za nadzor. Ovo je mera opštег karaktera, za razliku od oproštaja kazne koja je individualna.

Internirani

Društveno opasna osoba, podvrgnuta merama bezbednosti unutar neke zatvorske ustanove.

Zatvorska ustanova

Struktura zatvorenog tipa izdvojena od društva, namenjena za boravak zatvorenika. Zatvorske ustanove su u nadležnosti Odseka za zatvorskiju administraciju. U ovu kategoriju spada:

- Casa circondariale, u kojoj su zatvorene osobe u očekivanju izricanja kazne ili osudjeni na kazne manje od pet godina zatvora (ili na izdržavanju preostale kazne manje od pet godina);
- Casa di reclusione, ustanova namenjena izdržavanju veće zatvorske kazne;
- Istituto penale minorile, namenjeno izdržavanju kazne zatvora osudjenima maloletnicima (starijim od 14 godina);
- instituti za izvršenje mere bezbednosti: Poljoprivredne kolonije, Radne kuće, Kuće za negu i čuvanje, Sudske psihijatrijske bolnice (OPG) koje će biti zamenjene strukturama o kojima stav 2 čl. 3 ter Zakonskog ukaza br. 211 od 22.12.2011. (izmenjenog Zakonom br. 9 od 17.02.2012.)

Институт за чување blažeg типа за тretman ovisnika od droge (ICATT)

Ustanova u kojoj se sprovodi fizička i psihička rehabilitacija ovisnika od droge, sprovodjenjem programa aktivnosti u kojima učestvuju javne službe za ovisnike od droge, teritorijalne ustanove, tercijarni sektor, volonterstvo i terapeutske komune.

Институт за чување blažeg типа за majke sa decom (ICAM)

Kompatibilno sa potrebama čuvanja bez većeg značaja, sudija može da naloži da se, mera bezbednosti ili izdržavanje kazne zatvora trudnicama ili majkama sa

decom do šest godina, ili ocu u slučaju da je majka preminula ili je apsolutno u nemogućnosti da brine o deci, vrši u Institutu za čuvanje blažeg tipa (ICAM).

Krivični zatvor za maloletnike

Zatvorska ustanova za maloletnike (preko 14 godina).

Instituti za izvršenje mera bezbednosti

U njih spadaju poljoprivredne kolonije, radne kuće, kuće za negu i čuvanje, sudske psihijatrijske bolnice (čl. 62 Zakona n. 354 od 26. jula 1975, Normativa o zatvorskom ustrojstvu).

Prevremeno oslobadjanje

Osudjenom na kaznu zatvora koji je dokazao učešće u postupku riedukacije, dozvoljeno je smanjenje dužine zatvorske kazne od četrdeset pet dana za svaki semestar izdržane kazne. Prevremeno oslobadjanje se odobrava na zahtev osudjenika, a određuje je sudija za nadzor. U zatvorskom žargonu, prevremeno oslobadjanje se zove dozvola "na dane". Ista beneficija može da se dopusti i osudjenima poverenim na probni rad u društvenokorisne svrhe (pogledaj) i poverenim u posebnim slučajevima kao što je to ovisnost od droge (vidi), kada pruže dokaz konkretnе društvene riedukacije.

Ministarstvo pravde

Ministarstvo u vradi Italije nadležno za pravosudje gradjanskog i krivičnog tipa i za maloletnike, za zatvorske ustanove i sudski personal.

Prinudne individualne mere bezbednosti

Mogu biti izrečene protiv osumnjičenih ili optuženih za krivična dela za koja je predvidjena maksimalna kazna veća od tri godine zatvora, samo u slučaju kada postoji opasnost od bekstva, ili uništavanja dokaza, ili vršenja novih krivičnih dela. U ove mere spada: zabrana prelaska granice, obavezno javljanje pravosudnoj policiji, udaljavanje iz porodične kuće, zabrana i obavezno boravište, kućni pritvor (vidi), obavezno čuvanje u zatvoru ili u zdravstvenoj ustanovi. Regulisane su članovima 272 286 ZKP i, u pogledu izvršenja i trajanja mera, članovima 291 - 308 TKP.

Mere bezbednosti

Uredjene su članom 199 i sledećim Krivičnog zakona.

Mere bezbednosti se primenjuju:

- na društveno opasne osobe;
- u slučaju naručivanja nekog krivičnog dela, ili nekog krivičnog dela nemogućeg u smislu člana 49. Krivičnog zakona, odnosno u slučaju sporazumevanja ili navodjenja na vršenje nekog krivičnog dela;
- kada se smatra da osoba može da izvrši nove radnje zakonom predvidjene kao krivično delo.

Takve mere nalaže sudija prilikom izricanja presude. Njihova funkcija nije samo ograničavanje društvene

opasnosti, već i riedukativna, odnosno, njome se želi ponovno uključivanje osobe u kontekst društvene zajednice. Nemaju odredjen rok trajanja: zakon određuje minimalno trajanje mere, nakon čega sudija procenjuje društvenu opasnost osobe. Mere bezbednosti su lične kada ograničavaju individualnu slobodu (zatvorske i nezatvorske), materijalne kada utiču samo na imovinu subjekta (kaucija za ispravno ponašanje i zaplena).

Zatvorske mere bezbednosti su:

- upućivanje u poljoprivrednu koloniju ili u kuću za rad (za uobičajene kriminalce, po profesiji ili tendencionalne);
- upućivanje u neki zdravstveni institut za lečenje i čuvanje (za osudjene na smanjene kazne zbog psihičke bolesti ili zbog hroničnog trovanja alkoholom ili narkoticima);
- upućivanje u sudsku psihijatrijsku bolnicu (za optužene oslobođenje kazne iz gore navedenih razloga; ne primenjuje se prema maloletnicima);
- upućivanje u popravni dom za maloletnike.

Nezatvorske mere bezbednosti su:

- sloboda uz nadzor (koja podrazumeva obavezu stavnog zaposlenja ili traženja istog, obaveze vraćanja kući u određeno vreme);
- zabrana boravka (na teritoriji jedne ili više opština, odnosno jednog ili više okruga);
- zabrana posećivanja kafana i javnih prodavnica alkohola;
- **izgon stranog državljanina** (vidi).

Sudija za nadzor nadgleda izvršenje ličnih mera bezbednost; utvrdjuje da li se radi o društveno opasnoj osobi; izriče ili povlači izjave o tendenciji ka delinkvenciji i da li se radi o uobičajenom kriminalcu ili o profesionalnom. Protiv ovih mera mogu da podnesu žalbu Sudu za nadzor tužilac, zainteresovani ili njegov advokat odbrane (članovi 679 i 680 ZKP):

Dostavljanje

Jeste radnja kojom pravosudni službenik ili druga osoba odredjena zakonom (poput sudske policije), formalno uručuje sudski akt na uvid primaocu, tako što mu predaje kopiju akta istovetnu originalu. Primalac, nakon što je primio akt, mora da potpise jednu kopiju kao priznanicu ("potvrda o uručenju") koju pravosudni službenik upućuje organu koji je akt izdao.

Odbojka o trošku države ("besplatna odbrana")

Sadržana je u priznavanju besplatne pravne pomoći u korist siromašnih lica, kako bi mogli da se brane u krivičnom postupku i u postupcima nadzora.

Novčana kazna

To je jedna od dve vrste kazni koje može da izriče optuženom sudija u krivičnom postupku (druga je kazna zatvora). Deli se na dve vrste: ona koja se izriče za krivična dela i ona koja se izriče za prekršaje. Ona je i jedna od substitutivnih sankcija (vidi) za kratkovremenske zatvorske kazne, kako predviđa Zakon

br. 689 od 24. novembra 1981. "Depenalizacije i izmene krivičnog sistema" (članovi 53 i sledeći). Novčana kazna može da se plaća u ratama ili da se preračuna u zatvorsku.

Društvena opasnost

Osoba koja je počinila krivična dela je društveno opasna ako ostoji mogućnost da počini nova (čl. 203KZ).

Dozvola boravka

To je administrativno ovlašćenje koje se izdaje stranom državljaninu kome Italija dozvoljava boravak na svojoj teritoriji. Molba se podnosi u roku od osam radnih dana od ulaska u Italiju, na Šalteru za useljenike, u slučaju da je podnosiocu već izdato odobrenje za pridruživanje porodici ili zbog zaposlenja, a u protivnom u Kvesturi.

Lični pretres

Zatvorenici mogu biti podvrgnuti pretresu iz sigurnosnih razloga, uz puno poštovanje njihove ličnosti (čl. 34 OP i čl. 74 Reg).

Tužilac

To je sudija koji prima krivičnu prijavu, pokreće krivični postupak, predstavlja tužbu u krivičnom postupku i pokreće fazu izvršenja kazne.

Recidiv

Recidiv je lično stanje osobe koja, nakon što je pravosnažno osudjena za neko krivično delo, počini neko drugo (čl. 99 KZ). Predstavlja jedno od tzv. krivičnih efekata presude i smeštena je medju okolnosti vezane za ličnost krivca. Recidiv proizvodi mogućnost uvećanja kazne.

Zatvor

Zatvor je kazna koja se izriče osudjenom za krivična dela. Ima trajanje od 15 dana do 24 godine i izdržava se u nekoj zatvorskoj ustanovi. Kazna zatvora može biti zamenjena, kada za to postoje uslovi, novčanom kaznom.

Ratealno plaćanje novčane kazne

U slučaju osudjivanja na plaćanje novčane kazne ili kod pretvaranja zatvorske kazne u novčanu, pod uslovima nesolventnosti iz privremene nemogućnosti da se izvrši plaćanje kazne, osudjeni može da traži odlaganje roka plaćanja ili ratealno plaćanje (čl. 660, stav 3 slovo c ZKP). Sudija za nadzor, pošto je utvrdio materijalno stanje osudjenog, može da naloži da nočana kazna bude isplaćena u ne više od trideset mesečnih rata (čl. 133 ter KZ). Novčana kazna može da bude pretvorena u kaznu kontrolisane slobode ili substitutivne radne kazne.

Rehabilitacija

Jeste zakonska beneficija (članovi 178 i sledeći KZ i čl. 683 ZKP) koja potpuno briše efekte krivične kazne. Dopusťta

se nakon najmanje tri godine od dana završetka izvršenja kazne (zatvorske, ili alternativne mere, ili je ugašena pomilovanjem ili nekom drugom beneficijom). U slučaju recidiva, mora da protekne rok od najmanje osam godina (čl. 99 KZ), ili deset godina u slučaju u kom je osudjeni proglašen za uobičajenog kriminalca, profesionalnog ili tendencijalnog. Da bi se postigla rehabilitacija, potrebno je da se osudjenom, ukoliko je bio podvrgnut meri bezbednosti, ista povuče, te da je ispunio sve gradjanske obaveze nastale kao posledica počinjenog krivičnog dela, odnosno da je potpuno nadoknadio nanesenu štetu. Za postizanje rehabilitacije, potrebno je da je pokazao ispravno ponašanje sve vreme od izricanja kazne, ne samo tako što nije počinio nova krivična dela, već što je pošovao pravila ispravnog i odgovornog ponašanja. Zahtev za rehabilitaciju se podnosi Sudu za nadzor, koji po njemu odlučuje u veću.

Žalbenik

To je osudjeni optuženi koji je podneo žalbu Kasacionom sudu.

Žalba za kasaciju

I optuženi i tužilac mogu da se obrate Kasacionom sudu žalbom na drugostepenu presudu ili na presudu bez mogućnosti žalbe za nemogućnost pokretanja postupka (čl. 607 ZKP). Tužilac, zainteresovano lice i, u određenim slučajevima, zatvorska uprava, mogu da se obrate radi kasacije protiv naredbi Suda za nadzor (čl. 71 ter Zakona

354 od 26. jula 1975. "Normativa o zatvorskom uredjenju"). Razlozi obraćanja su odredjeni čl. 606 ZKP i uglavnom se odnose, u slučaju Suda za nadzor, na povrede legitimnosti i povrede obrazloženja sentence.

Fakultativno odlaganje izvršenja kazne

Izvršenje kazne može biti odloženo (čl. 147 KZ) u slučaju u kom:

- je podneta molba za oproštaj kazne;
- lice osudjeno na kaznu ograničenja lične slobode je u stanju teške fizičke nemoći;
- lice osudjeno na kaznu ograničenja lične slobode je majka deteta mlađeg od tri godine.

Obavezno odlaganje izvršenja kazne

Izvršenje zatvorske kazne, poluzatvor i kontrolisana sloboda mora se odložiti (čl. 146 KZ i čl. 684 ZKP) u slučaju u kom je osudjeni:

- trudna žena;
- majka dece mlađe od godinu dana;
- osoba zaražena Sidom ili boluje od druge posebno teške bolesti koja je nekompatibilna sa zatvorskom kaznom, pod uslovom da zdravlje osudjenog "ne reaguje na lečenje".

Subjekti koji rade unutar zatvorske ustanove i sa kojima svaki zatvorenik može da zahteva da razgovara sa:

- **direktorom i zamenicima direktora** zatvorske ustanove, koji su odgovorni za ciljeve i za ispravno upravljanje zatvorom.
- **komandantom, inspektorima, nadzornicima, asistentima i pripadnicima zatvorske policije**, koji garantuju red i štite bezbednost unutar ustanove, učestvuju u aktivnostima posmatranja i prevaspitanja i obavljaju usluge prevodjenja.
- personalom zatvorske policije nadležnim za delatnosti **Kancelarije za prijem**, koji nadzire operacije prijema i otpusta zatvorenika, organizuje i učestvuje na ročištima, isledjivanjima, razgovorima sa advokatima odbrane i sa istražiteljima, i vrši prijem zahteva ("molbica") zatvorenika upućenih direktoru ustanove;
- **odgovornim za vaspitnu zonu i sa vaspitačima** koji pripremaju, organizuju, koordiniraju unutrašnje aktivnosti vezane za školu, rad i kulturne, rekreativne i sportske aktivnosti. Čine deo ekipe za posmatranje i tretman.
- **operatorima Ser.T.** koji obavljaju aktivnosti pružanja pomoći zatvorenicima sa problemima ovisnosti o drogi i alkoholu;
- **socijalnim radnicima** koji, u okviru Kancelarije za spoljno izdržavanje kazne, učestvuju u aktivnostima posmatranja i tretmana, baveći se odnosima zatvorenika sa spoljnjim ambijentom i u vezi sa mogućnostima dopuštanja zakonski predviđenih olakšica (alternativne mere), ili otpuštanja iz zatvora, vršeći takođe radnje u korist porodica zatvorenika;

- **asistentima volonterima** koji učestvuju u aktivnostima tretmana i u organizovanom i združenom obliku;
- **sa kapelanom i drugim verskim licima;**
- **psihologm, psihijatrom, odgovornim za zdravstveno odeljenje, lekarima i bolničarima;**
- **odgovornim za administraciju i računovodstvo i sa računovodjama.**

Subjekti koji deluju izvan ustanove i kojima se zatvorenik može da obrati:

- **regionalnom načelniku zatvorske administracije**, koji pravi program aktivnosti tretmana, koordinira aktivnosti u sektoru rada i profesionalnog osposobljavanja, obrazovnih, sportskih i kulturnih aktivnosti i, između ostalog, nadležan je u pogledu raspoređivanja i prebacivanja u okviru svoje teritorijalne nadležnosti;
- **pravosudnim organima koji vode postupak;**
- **sudiji za nadzor** koji nadzire organizaciju instituta za prevenciju i kazne i, posebno, nadležan je da odlučuje u instancama zatvorenika usmerenim na dobijanje alternativnih mera i po žalbama koje isti upućuju protiv mera zatvorske administracije, po molbama zatvorenika za dopust ili odsustvo, kao i za primenu i ukidanje mera bezbednosti;
- **Evropskom sudu za ljudska prava**, kom se može obratiti samo nakon što su okončana pravna sredstva pred nacionalnim sudovima (u roku od šest meseci od pravosnažnosti presude), kada se smatra da postoji

kršenje pravila Evropske konvencije o ljudskim pravima od 4.11.1950;

- **Predsedniku države**, kome se upućuje i molba za oproštaj ili preinačenje kazne. Molba za mere oproštaja podnose se Ministru pravde preko sudije za nadzor;

- **garantu prava osoba kojima je ograničena lična sloboda**, kada postoji na teritoriji na kojoj se nalazi zatvorska ustanova; garant vrši aktivnosti senzibilizacije javnosti na temu ljudskih prava i o vaspitnim ciljevima kazne.

Dodatna hrana

Prehrambeni artikli koje zatvorenici mogu da kupuju o vlastitom trošku u prethodno određenim granicama.

Uslovno ukidanje kazne

Ako sudija izrekne presudu zatvora ili hapšenja u vremenu ne dužem od dve godine, može da ukine njeno izvršenje. Ako u roku pet godina (dve godine u slučaju prekršaja) osudjeni ne počini druga krivična dela, ispoštuje sve obaveze koje su mu nametnute i ne bude ponovno osudjivan, krivično delo se gasi. U protivnom, ukidanje se povlači i presuda mora da se izvrši. Ako je osudjeni mlađi od 18 godina, uslovno ukidanje kazne može da se dopusti i za kazne zatvora i hapšenja i do tri godine. Ako ima izmedju 18 i 21 godine ili je stariji od 70 godina, kazna zatvora može da bude ukinuta ukoliko nije duža od dve godine i šest meseci. Uslovno ukidanje kazne se nalaže ukoliko sudija proceni da osudjeni neće

počiniti druga krivična dela, ako se radi o neosudjivanom licu i ako protiv osudjenog nisu izrečene mere lične bezbednosti zbog njegove društvene opasnosti. Uslovno ukidanje kazne je regulisano članovima 163 - 168 KZ.

Sudski troškovi

To su troškovi sudjenja i boravka u zatvoru, koje se stavljuju na teret osudjenog i odredjuju u sudskej presudi. Gogu da budu ukinute (odnosno eliminisane), ako su materijalni uslovi osudjenog loši i pod uslovom ispravnog ponašanja.

Tretman

Prema osudjenima i interniranim treba sprovesti tretman prevaspitavanja sa ciljem njihovog ponovnog uključivanja u društvo. Tretman se odredjuje po kriterijumu individualizacije odnosa, sa specifičnostima subjekta prema kom treba da se primeni, uz poštovanje principa humanosti i garantujući poštovanje dostojanstva ličnosti. Tretman se sprovodi, pre svega, preko obrazovanja, rada, vere, kulturnih, sportskih i rekreativnih aktivnosti i olakšavajući prigodne kontakte sa spoljnjim svetom i odnose sa porodicom.

Sud za nadzor

Sud za nadzor je teritorijalno kompetentan na području nadležnosti Apelacionog suda. To je specijalizovani kolegijalni organ, a čine ga redovne sudije i eksperti psihologije, socijalne službe, pedagogije, psihijatrije i

kliničke kriminologije, kao i docenti kriminalističke nauke. Mere Sud za nadzor se donose u četvoročlanom veću koga čine: predsednik, sudija za nadzor i dva eksperta. Sud za nadzor odlučuje i u prvostepenom i u drugostepenom postupku. U prvostepenom postupku, ovaj sud odlučuje o dodeli ili o ukidanju probnog poveravanja nekog društveno korisnog posla, o kućnom zatvoru, o dodeli statusa poluslobodnjaka, o uslovnoj kazni zatvora; o obaveznom ili fakultativnom odlaganju izvršenja zatvorske kazne; po zahtevu za rehabilitaciju. U drugostepenom postupku, rešavajući po žalbi, ovaj Sud odlučuje po žalbama podnesenim protiv oslobadjavajuće presude sa kontestualnom primenom mera bezbednosti koje je naredio redovni krivični sud i protiv odluka donetih na osnovu ročišta sa sudjama za nadzor. Osim toga, ovaj sud odlučuje po žalbama na odluke sudija za nadzor u oblasti dopusta, prevremenog puštanja na slobodu, izgona stranca sa nacionalne teritorije i po nekim žalbama protiv mera zatvorske administracije. Sud za nadzor u Rimu nadležan je da rešava i po žalbama protiv mera primene režima po čl. 41 bis stav 2 Zakona br. 354 od 1975. godine. Protiv odluka Suda za nadzor moguća je žalba po kasaciji.

Krivični sud

Ovaj sud rešava u veću (tri sudije) u predmetima teških krivičnih dela predvidjenih zak. 33 bis KZ; u monokratnom sastavu (sudija pojedinac) rešava u

predmetima lakših krivičnih dela koja nisu predvudjena čl. 33 bis KZ.

Kancelarija za spoljno izvršenje krivične kazne (Uepe)

Institucija UEPE je ustanovljena Zakonom o reformi zatvora br. 354 od 1975. godine i periferni je organ Ministarstva pravde, pri Odeljenju za zatvorsku administraciju. Obavlja istrage socijalne službe po nalogu Suda za nadzor u cilju utvrđivanja realnog ličnog, porodičnog i radnog stanja osobe protiv koje je izrečena neka kazna ili mera bezbednosti, pa i u cilju odlučivanja o primeni neke alternativne mere kazni zatvora, o merama ograničavanja slobode, ili o programu tretmana.

Kancelarija za nadzor

Nadležnost Kancelarije za nadzor je višeteritorijalna, pri čemu se pod jednom teritorijom podrazumeva prostor teritorijalne nadležnosti nekog redovnog suda. Kancelariju za nadzor čine jedan ili više sudija. Svakom sudiji se u nadležnost dodeljuju odredjene zatvorske ustanove i odredjeni zatvorenici. Kancelarija za nadzor je monokratski organ. Sudija za nadzor ima zadatak nadzora organizacije instituta za prevenciju i za kažnjavanje. On odobrava program vaspitnih tretmana odlučen za svakog pojedinačnog zatvorenika (koji je zatvorska administracija po zakonu dužna da sačini), odluke o dodeli dopusta, puštanja na rad izvan zatvora, ovlašćenja za pregled kod lekara specijaliste, upućivanje na bolničko lečenje. Zakon sudiji stavlja u nadležnost

obavezu da često obilazi zatvore i susretne se sa svim zatvorenicima koji su sa njim zatražili razgovor, kao i zadatak da procenjuje žalbe zatvorenika na disciplinske mere koje je naredila zatvorska administracija ili po osnovu drugih razloga. On ovlašćuje telefonske razgovore zatvorenika i eventualnu kontrolu njihove korispondencije. Takodje, on odlučuje, na osnovu mišljenja direkcije zatvorske ustanove, prijem spoljnih lica u zatvorsku administraciju, poput onih koji obavljaju volonterske aktivnosti, ili učestvuju u obrazovnim inicijativama, ili radnim aktivnostima usmerenim na zatvorenike. Osim toga, sudija za nadzor odlučuje o suspendovanju ili o odlaganju izvršenja kazne, nadzire izvršenje alternativnih mera kazne od one zatvorske (poveravanje na probni rad u društveno korisne svrhe, kućni zatvor, polusloboda). Brine o preispitivanju primene mere društvene opasnosti i o posledičnoj primeni, izvršenju ili ukidanju mere bezbednosti koju je naredio redovni sud. Odlučuje po zahtevima konverzije ili ratealnog plaćanja novčane kazne. Odlučuje u oblasti izgona stranih zatvorenika i o odredbama vezanim za kontrolisani režim slobode. Daje mišljenje na molbe ili na predloge pomilovanja.

Rad volontera u zatvoru

Volонter može da udje u zatvor kako bi doprineo aktivnostima prevaspitanja i vraćanja u društvo (članovi 17 i 78 Zatvorskog pravilnika). Odredbe člana 17 daju mogućnost privatnom licu, pojedincu ili udruženju, da

Direkciji zatvora podnese projekat za koji smatra da je koristan u pogled približavanja zatvorske zajednice spoljnom slobodnom društvu. Član 78 predviđa ulazak volontera u zatvor kako bi isti dali moralnu podršku zatvorenicima i pomogli njihovo ponovno uključivanje u društvo.

PRILOG 2

Izvori zatvorskog prava

Ustavni principi

Čl. 2: garantuje nepovrediva prava čoveka iako zatvorenika.

Čl. 3 stav 1: garantuje princip formalne jednakosti, kako u zatvorskom tretmanu, tako i u proceduri nadzora.

Stav 2 određuje materijalnu i suštinsku jednakost..

Čl. 10: naredjuje italijskom zakonodavstvu da se uskladi sa normama medjunarodnog prava.

Čl. 11: naredjuje Italiji odustanak od nacionalnog suvereniteta u korist Evropske unije u oblasti pravde.

Čl. 13 stav 2: određuje rezervu juristike po kojoj samo neki motivisani akt pravosudne vlasti može da oduzme ili da ograniči ličnu slobodu.

Čl. 24 stav 2: garantuje da je odbrana neotudjivo pravo u svakom momentu i u svakom stepenu sudskog postupka, pa i u postupku nadzora.

Stav 3 obezbeđuje siromašnima sredstva da se brane i u postupku nadzora.

Stav 4 naredjuje zakonsko predviđanje revizije nepravedne sudske presude.

Čl. 25 stav 1: garantuje da se nadležnost sudije zakonom preodređuje po kriterijumima objektivnosti.

Stav 2 određuje da niko ne može biti kažnjen, sem po snazi zakona koji je stupio na snagu pre nego što je delo počinjeno.

Stav 3 predviđa da se niko ne može podvrgnuti merama bezbednosti, sem u slučajevima predviđenim zakonom.

Čl. 27 stav 2: naredjuje pretpostavku odsustva krivice optuženog.

Stav 3 određuje da kazne ne smeju činiti tretmani protivni osećaju humanosti i da moraju imati za cilj društveno prevaspitanje pojedinca.

Stav 4 zabranjuje smrtnu kaznu.

Članovi 35 i 36: štite rad u svim njegovim oblicima, pa dakle i onaj koji obavljaju zatvorenici.

Čl. 79: reguliše procedure formulisanja zakona u materiji amnestije i pomilovanja.

Čl. 87: dodeljuje Predsedniku republike moć da dodeli pomilovanje ili da izmeni kazne.

Čl. 101: potvrđuje da se sistem pravde vrši u ime naroda i da sudije moraju da se pridržavaju samo zakona.

Čl. 104: garantuje samostalnost i nezavisnost sudstva.

Čl. 111: garantuje pravo na pravično sudjenje, razumnog trajanja, regulisano zakonom, u sudskej raspravi strana, u uslovima jednakosti i pred nepristrasnim sudijom koji je treća neumešana strana.

Čl. 117: odreduje da se zakonska vlast vrši uz postovanje Ustava i ograničenja poteklih iz pravosudja Evropske unije i medjunarodnih normi.

Nadnacionalni izvori

Deklaracija o univerzalnim pravima čoveka, usvojena na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija, u Njujorku 10. decembra 1948. godine

Evropska zavtorska pravila, preuzeta i u Preporuci R (2006)2 Komiteta ministara zemalja članica.

Evropska konvencija o zaštiti prava čoveka i njegovih osnovnih sloboda, usvojena u Rimu 4. novembra 1950. i postala izvršna u Italiji Zakonom br. 848 dana 4. avgusta 1955. godine.

[Medjunarodni sporazum o gradjanskim i političkim pravima](#), usvojen u Njujorku 16. decembra 1966. koji je u Italiji postao izvršan Zakonom br. 881 od 25. oktobra 1977. godine.

Rezolucije i preporuke Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama, među kojima one poslednje R(1999)22 u oblasti pretrpanosti zatvora, R(2006)13 o primeni bezbednosne mere zatvora, R(2010)1 u meri Probation, R(2012)12 prema zatvorenicima strancima.

[Standardi Komiteta za prevenciju od torture i kazni sa nehumanim i ponižavajućim tretmanima \(CPT\)](#), objavljeni 2006. godine, koji sadrže sustinske opšte momente odnosa prema CPT.

Redovni zakoni

Zakon br. 354 od 26. jula 1975. "Normativa o [Uredjenju zatvora](#) i o izvršenju mera oduzimanja i ograničavanja slobode".

Zakon br. 662 od 10. oktobra 1986. (tzv. [Zakon Gozzini](#)) "Izmene zakona o Uredjenju zatvora i o izvršenju mera oduzimanja i ograničavanja slobode".

Zakon br. 165 od 27. maja 1998. (tzv. [Zakon Simenone - Saraceni](#)) "Izmene čl. 656 Zakona o krivičnom postupku i

Zakona br. 354 od 26. jula 1975. i njegovih kasnijih izmena".

Zakon br. 251 od 5. decembra 2005. (tzv. [Zakon ex Cirielli](#)) "Izmene Krivičnog zakona i Zakona br. 354 od 26. jula 1975. u materiji opštih olakšavajućih okolnoti, recidiva, o proceni poredjenja uslova krivičnog dela u slučaju recidiva, o zelenošenju i o zastarevanju".

[Krivični zakon](#): na snazi od 1930. godine.

[Zakon o krivičnom postupku](#): uveden Ukazom Predsednika države br. 447 iz 1988.

[Jedinstvena normativa o useljavanju](#), usvojena Ukazom Predsednika države br. 286 iz 1998. godine "Jedinstvena normativa o odredbama vezanim za uredjenje materije useljavanja i pravila o statusu stranca".

Zakon br. 193 iz 2000. godine (tzv. [Zakon Smuraglia](#)) "Normativa o podršci aktivnosti rada zatvorenika".

Zakon br. 40 iz 2001. (tzv. [Zakon Finocchiaro](#)) "Alternativne mere kazni zatvora u korist zaštite odnosa izmedju zatvorenica i njihove maloletne dece".

Ukaz Predsednika države br. 230 iz 2000. godine "[Pravilnik](#) sa normativom uredjenja zatvora i o merama oduzimanja i ograničavanja slobode".

*Izdalo i štampao Centar za reprodukciju dokumenata Odeljenja
zatvorske administracije, Largo Luigi Daga, 2, Rim.
1. izdanie: januar 2013. godine*